

УДК 391(477.75)=512.145.,19”

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ОРНАМЕНТУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ОДЯЗІ КРИМСЬКИХ ТАТАР 40-Х РОКІВ ХХ СТ.

Студ. В.С. Батрак, гр. МГЗШМК-16
Науковий керівник проф. Л.І. Зубкова
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою наукового дослідження є необхідність виявити та систематизувати елементи орнаменту в повсякденному одязі кримських татар, які збереглися у повсякденному побутовому вжитку до середини 40-х років ХХ ст. Це має бути досягнуто шляхом перегляду та аналізу фотодокументів відповідного періоду.

Об’єкт та предмет дослідження. Об’єктом дослідження є недостатня наявність візуального матеріалу на існуючій етнографічній коментар. Предмет дослідження: на основі розгляду цих елементів встановити причини запозичення орнаментів та визначити ступінь їх впливу та зв’язок на етнічно створені та запозичені форми декоративного оздоблення одягу даного періоду.

Методи та засоби дослідження. В проведенні наукових досліджень використано сучасні методи літературно-аналітичного, історіографічного та предметно-аналітичного аналізу, системно-структурного та морфологічного аналізу.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Вперше проведений аналіз еволюції форми орнаменту в кримськотатарському національному костюмі, його порівняння із результатами експертних опитувань. Практичне значення отриманих результатів полягає в переліку рис внутрішньої структури, які призвели до уніфікації, узагальнення базових форм орнаменту кримських татар з поступовим його переходом до європеїзації.

Результати дослідження.

В результаті дослідження орнаментального оздоблення костюму корінного населення Криму – кримських татар, виявилась недостатня наявність візуального матеріалу на існуючій етнографічній коментар, яка заважає розумінню термінів еволюції кримськотатарського національного орнаменту на протязі більш ніж 40 років. Замальовки декоративного оздоблення татарського одягу закінчуються на сторінках етнографічних альбомів кінця 19 ст., а обмежена кількість чорно-білих фото початку 20 ст. вже демонструє естетичний розрив між малюнками та реальним костюмом на фото. А деякі фото періода з 20 - 40 років, як видається на перший погляд, зовсім не містять національних елементів оздоблення кримськотатарського одягу. Завданням стало виявити елементи орнаменту в одязі кримських татар, які збереглися у повсякденному побутовому вжитку до середини 40-х років ХХ ст., та дослідити можливість використання та адаптації орнаментальних мотивів тканин які випускалися фабриками в той період.

Депортація 1944 року та роки життя у засланні знищили будь який одяг періоду 40-х років. Мало кому вдалося зберегти сімейні фото. Деякі родини змогли зберегти як сімейні реліквії – прикраси та ювелірні пояси. Завдяки зібраним спогадам людей, які пережили увесь тягар депортації перш за все вдалося зібрати спогади про одяг, його вигляд та комплекс, з яких елементів він складався.

На підставі збережених фотознімків 20– 40-х років, а також опитувань, підтверджень та доповнень історичних свідочств, виявилось можливим зібрати інформацію про стан економіки та легкої промисловості країни того періоду, про

бавовняно прядильні фабрики які працювали, а також можливість кримських татар обирати з того асортименту необхідну тканину, котра максимально задовольняла б їх потреби в пошитті популярного у кримськотатарському середовищі одягу.

З 1928 року в ССРСР починається зниження темпів зростання текстильної промисловості та згортання НЕПу, асортимент тканин з декоративним набивним мотивом був бідним та обмеженим, орієнтованим більше на «більшовицьку» символіку ніж на рослинні мотиви, але пори все це кримськи татари обирали з запропонованого промисловістю ті тканини, і з тими мотивами які мінімально задовольняли їх потреби та проявляли національну ідентичність. Також вони використовували тканини з орнаментальними мотиви з інших національних груп які перегукувалися з їхньою символікою.

В основному в оздобленні тканин кримськотатарського національного одягу зустрічаються такі символи як:

мотиви трикутник (*согь – дува*), чотири -, шести - та восьмикутник, прикрашені і доповнені рослинним орнаментом, ромб, квадрат, а також дерево життя. Найчастіше зустрічаються рослинні мотиви: вазон, плоди, зерно(насіння), виноградна лоза, різні квіти тюльпан, лілія, гвоздика, троянда, мигдаль, виноградна лоза зображення плодів та овочів.

Таким чином на основі розгляду цих елементів, окрім встановлення причин запозичення орнаментальних мотивів в тканині, визначено ступінь впливу та зв'язки між елементами оздоблення одягу етнічно народжених та запозичених орнаментів в декоруванні одягу даного періоду.

Висновки. За результатом дослідження орнаменту кримськотатарського національного костюму визначені відповідні узагальнюючі висновки:

Систематизація та структуризація джерел орнаментики, техніки друку, гнучкості в адаптації подібних мотивів, проникнення елементів інших етнічних груп, добору кольорової гами, сировини матеріалів. Важливим здобутком цього дослідження є визначення : що культура кримських татар ніколи не розвивалася ізольовано від інших культур світу, виникла і базувалась на національному ґрунті та еволюціонувала під впливом поступово проникаючих елементів інших етнічних груп .Отримані результати можна втілити в створенні історичного одягу татрі та кіно.

Ключові слова. Кримськи татари, етнічна група, запозичений орнамент.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економічна історія України. – У 2 т. – Т. 2. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 608 с.
2. Мельник І. Міжнаціональні відносини: радянський експеримент та історичні реалії / І. Мельник. – К., 2006. – 468 с.
3. Акчуріна-Муфтієва Н.М.. Символи в декоративноному мистецтві кримських татар // Мистецтвознавчі записки. Вип.5 –К.,2004.-С. 97-104. Акчуріна-Муфтієва Н.М.Символи в декоративноному мистецтві кримських татар // Мистецтвознавчі записки. Вип.5 –К.,2004.-С. 97-104.
4. Центральний державний архів громадських організацій України (далі – ЦДАГО України), ф. 1, оп. 23, спр. 1067, 182 арк